

TEATRUL NOSTRU — SOL AL ROMÂNIEI POPULARE ÎN LUME

Străinătatea avea, pe vremuri, rare privilegii de a afla și comenta știri despre viața și cultura din România. Cărțile străine de geografie sau de istorie erau zgircite în informații referitoare la țara noastră, socotită în occident un țărm vrednic de colonizat. Cine își mai amintea de țărișoara așezată la gurile Dunării, în bătrâna Europă? Numai cei care, cunoscând pe de rost abecedarul afacerilor, știau și că în vinele țării noastre curge aurul negru, petrolul, și că în măruntaiele acestui pământ se află și alte nenumărate comori ce puteau fi ușor și ieftin exploatare, odată cu sudoarea poporului muncitor.

În ce privește cultura, un scriitor străin scrisese o carte despre București în care glorifica „sarmalutze” și „țzuica”, vinurile de Cotnار sau Odobesti, bățile cu flori de la șosea și întâmplările mondene dintre cafeneaua Capșa și bodega Dragomir etc. Alți străini care puneau mina pe pană pentru a-și caligrafia impresiile despre noi, ne caracterizau drept o „țară de opincari”, de „semibarbări”...

Cum puteau cei dinafara granițelor să afle despre vreuna din comorile spirituale ale poporului nostru? Cum puteau ști despre ele, cînd înșiși stăpînii de atunci ai țării le ignorau, le nesocoteau, le înjoseau, le călcau în picioare?! Nepăsarea și disprețul ciocolesc față de valorile artistice ale poporului urzeau o piclă deasă, greu de răzbătut.

Soarele lui 23 August, care ne-a inundat cu lumina lui caldă, vie și dătătoare de o nouă viață, a destrămat pinzele de umbre și întunecimi ce ne înconjurau.

***

În cei cincisprezece ani pe care i-a străbătut țara noastră pe drumurile scăldate de lumină ale revoluției culturale, prin grija partidului, marile și adevăratele noastre valori de artă din trecut și de azi au fost dăruite spre cunoaștere și prețuire maselor largi ale poporului din țară și, în același timp, popoarelor dinafara granițelor noastre.

Interzic străinilor de vâlul unei prejudecăți (nu-l etichetaseră oare esteții burghezi drept intraductibil?), Caragiale era sortit să fie acoperit de lespede a uitării, chiar și în țara lui (nu vărsase un soi de „critic”, tot burghez, valuri de cerneală pentru a susține nerozia inactualității clasicului nostru?).

Dar iată că, în anii ce au urmat Eliberării, Caragiale a fost îndrăgit, tradus, la noi și peste hotare. „Țipurile lui Caragiale — scria nu de mult un ziar sud-american — ar putea primi numele celor care acclamă în aceste momente propagandă electorală burgheză. Ion Luca Caragiale a știut să vadă realitatea timpului său, realitatea țării sale și prin aceasta opera sa ne poate ajuta să vedem de asemenea aici și acum, o realitate care are evidente puncte de contact cu aceea pe care el o descrie atît de magistral”. („El. Popular”-Uru-guay)

Apreciată pretutindeni drept o capodoperă a literaturii universale, *O scrisoare pierdută* a făcut ocolul pămîntului, iar autorul ei — pus alături de Gogol, Twain și Shaw — a fost talmăcit în zeci de limbi, tipărit în nenumărate ediții, jucat pe nenumărate scene (la Cairo, Montevideo, Roma, Bologna, Milano, Leipzig, Stuttgart, Köln, Lodz, Budapesta, Miskolc, Paris, Viena, Bruxelles, Rotterdam, Sofia, Praga, Novisad, Tampere, Santiago de Chile, Hanoi, Uhan, Moscova, Leningrad, Odesa, ca și în multe alte orașe din U.R.S.S.). Caragiale a triumfat oriunde a poposit.

Publicarea în revista sovietică „Teatr” a unei alte opere aparținînd unui alt dramaturg român — *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian — a făcut ca aceasta să fie inclusă în repertoriu de aproape o sută de teatre sovietice. Teatrul M.H.A.T. și-a revendicat întîietatea de a o pune în scenă. „*Steaua fără nume* — remarcă A. Solodovnikov, directorul acestui teatru — este o piesă pentru M.H.A.T. Ea este poetică, profund umană și subtilă; în ea răsună intonații cehoviene”. Pentru a ne da seama de felul în care a fost primită această piesă de publicul sovietic, e de ajuns să amintim că în cadrul unei anchete în rîndul spectatorilor moscoviți, menită să stabilească cele mai bune piese ale stagiunii, *Steaua fără nume*, alături de alte cîteva piese, a obținut cele mai multe sufragii. Și la Praga, și la Gniezno (R. P. Polonă), și în alte orașe, piesa lui Sebastian a fost socotită ca unul din cele mai remarcabile succese ale stagiunii.

Eroii lui Ciprian din *Omul cu mîrtoaga* vor deveni cunoscuți spectatorilor de pe întreg cuprinsul R.S.S. Estone, cu prilejul turneului pe care-l va întreprinde Teatrul

dramatic „Kingissep” din Tallin, care a montat recent această piesă.

Jucată cu mare succes în Bulgaria și Cehoslovacia, *Titanic vals* a cucerit și numeroase scene sovietice (la Moscova, Leningrad, Lvov, Klaipeda, Murmansk, Ivanovo, Odesa etc. etc.). „Colectivul nostru a lucrat cu pasiune la acest spectacol” — scriau interpreții Teatrului Flotei Nordice din Murmansk, adresându-se lui Tudor Mușatescu. „Piesa dumneavoastră ne-a încântat prin tratarea plină de talent a importanței teme sociale, prin elaborarea minunată, vie și veridică, a personajelor... Dacă veți veni în Uniunea Sovietică, vă invităm călduros să ne vizitați” se încheia scrisoarea actorilor.

Pot oare să nu te emoționeze asemenea dovezi de simpatie față de arta și creația noastră ?

Noua noastră dramaturgie — fruct al anilor de după Eliberare — a pășit și ea dincolo de fruntarii, poposind mai întâi în țările vecine, pentru a ajunge în anii din urmă până în îndepărtata Chină. S-au jucat și *Cetatea de joc*, și *Iarbă rea*, și *Rețeta fericirii*, iar *Ziariștii* și *Lumina de la Ulmi* au fost găzduite de studiourile radio-difuziunii și televiziunii sovietice; în timp ce *Mielul turbat*, după ce a cucerit spectatori bulgari, a ajuns la Senftenberg în R.D.G. pentru a fi reluat anul acesta de o altă scenă din R. P. Bulgaria.

Tradusă în rusește sub titlul „În casa domnului Dragomirescu”, *Citadela sfărmată* a numărat peste o sută de spectacole la Teatrul Comsomolului din Moscova. De un succes aproape asemănător s-a bucurat și la celelalte teatre unde a fost pusă în scenă (Tien-Tsin, Potsdam, Riga, Vologda, Perm etc.).

„Cind *Nota zero* la purtare se joacă la Teatrul Central de Copii, nu rămâne nici un loc neocupat”, ne scrie un corespondent din Moscova. Alte teatre sovietice, cehe și germane, entuziasmate de această piesă, au înscris-o foarte curind în repertoriu, iar succesul obținut a fost cea mai bună răsplătă pentru eforturile autorilor ei.

Spectatorii din șapte capitale ale Europei (Berlin, Budapesta, Helsinki, Moscova, Paris, Roma, Sofia) au aplaudat *Ultima oră*.

„De la începutul acestei săptămâni, un public plin de interes și amuzat aplaudă comedia lui M. Sebastian *Ultima oră*... Succesul de presă și public al piesei, o semnificativă expresie a teatrului român contemporan — consemnează cronicarul ziarului „Unita” din Roma — constituie un eveniment deosebit de important al acestui sfârșit de stagiune... O sală plină până la refuz a primit piesa cu multă

căldură, cu insistente aplauze și cu chemări la rampă.”

Dacă vom mai adăuga că *O noapte furtunoasă* s-a jucat la Buenos Aires, la Hanoi, la Durres în Albania, la Stara-Zagora, Sofia și Budapesta, sau că piesa lui Kirîțescu *Gaițele* a fost montată în Bulgaria, iar *Conu Leonida* față cu reacțiunea, la Bruxelles și Anderlecht, tot nu vom epuiza lista scenelor care au găzduit opere ale dramaturgilor noștri.

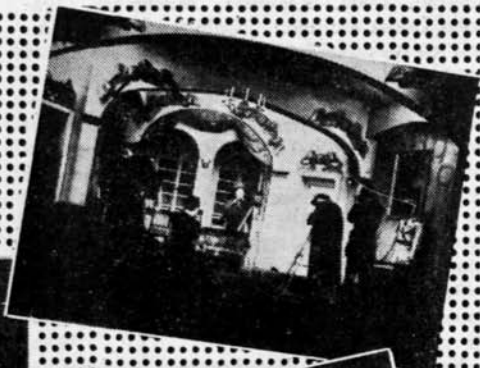
Literatura dramatică românească a constituit o experiență interesantă pentru multe teatre străine. S-au iscat astfel schimburi creatoare de opinii, s-a netezit calea unei colaborări artistice atunci cînd regizorii noștri au fost invitați să monteze ei înșiși piesele noastre, sau să asiste la premierele lor (Sică Alexandrescu la Lodz și la Tampere, la Rotterdam și Anvers; Mihai Raicu la Teatrul de Satiră din Sofia, și alții).

Piesele românești au făcut să se nască pasiuni artistice, au prilejuit realizarea unor creații valoroase, originale. Regizorul praghez Jan Fischer a declarat despre Caragiale că este „marea sa pasiune profesională”, iar Melanka Jordanova — interpreta Monei din *Steaua fără nume* și a Margaretei din *Gaițele*, de la Teatrul din Plovdiv — mărturisea: „Aceste roluri sînt cele mai frumoase din cariera mea”. Tînărul actor Vlodimierz Skoczylak de la Teatrul din Lodz a raportat un strălucit succes în rolul Cetățeanului turmentat, iar în întruparea lui Spirache Necșulescu din *Titanic vals*, actorul K. Nosonov de la Teatrul Central al Armatei Sovietice a realizat o biruință remarcabilă. O creație originală a prilejuit la Teatrul „M. Gorki” din Leningrad, rolul domnișoarei Cucu din *Steaua fără nume*, care a fost deținut aici pentru prima oară de un bărbat (artistul emerit Lebedev).

Prezentarea pieselor românești a contribuit la cunoașterea și recunoașterea valorilor culturale ale țării noastre, dar și a vieții poporului, în general. Foarte semnificativă ni se pare ideea autorilor unui program de sală dintr-un teatru străin, la premiera unei piese românești, de a publica un interesant material documentar intitulat „România — țara și oamenii”. Prezentarea pieselor românești a slujit astfel la întărirea și adîncirea legăturilor de prietenie și de stimă reciprocă cu alte țări din lume.

* * *

De o caldă simpatie și de o înaltă prețuire s-a bucurat dramaturgia noastră în Uniunea Sovietică. Semnul cel mai evi-

Ilustrații, afișe și programe la o parte din piesele rominești jucate peste holare: „O scrisoare pierdută”, „Steaua fără nume”, „Titanic-vals”, „Minerit”, „Mielul turbat”, „Citadela sfărâmată”, „Budai Nagy Antal”, „Nota zero la purtare”

dent al acestor prețurii îl constituie faptul că montarea pieselor românești a fost incredințată indeobște unora din cele mai de seamă personalități artistice.

O scrisoare pierdută, la Teatrul de Satiră din Moscova, a fost pusă în scenă de renumiții regizori V. Plucek și N. Petrov. La M.H.A.T., *Steaua fără nume* a fost regizată de maestrul emerit al artei M. Knebel — discipol de seamă al lui Stanislavski —, iar la Teatrul Mare de Dramă din Leningrad, de G. Tovstonogov. *Titanic vals*, la Teatrul Central al Armatei Sovietice din Moscova, s-a bucurat de o cinstă asemănătoare. Din distribuția piesei au făcut parte artista poporului L. Dobro-janskaja (Dacia), artiștii emeriti ai R.S.F.S.R. K. Nosonov (Spirache), V. Okuneva (Chiriachița), L. Fetisova (Sarmisgetuza) ș.a. Decorurile au fost executate după schițele cunoscutului pictor sovietic Boris Efimov, iar muzica a fost compusă de Hacıaturian. *Citadela sfărmată* a fost, de asemenea, interpretată de cei mai buni actori ai Teatrului Comsomolului Leninist din Moscova, ca Sofia Ghițăintova, Serafima Birman, Șagal ș.a.

* * *

Solii artei scenice românești peste hotare au înscris o primă pagină glorioasă cu prilejul Festivalului Internațional de Artă Dramatică de la Paris, în vara lui 1956. Atunci s-a făcut dovada — așa cum declara cunoscutul publicist francez Jean de Beer — că țara noastră „are de jucat un rol de prim plan în viața artistică europeană...”. Actorii au fost calificați ca „remarcabili”, iar trupa Teatrului Național „I. L. Caragiale”, socotită drept „una din cele mai bune din Europa, una din cele mai complete, la ora actuală” (André Paul Antoine).

N-a trecut bine un an, și Festivalul Internațional „Goldoni” de la Veneția a atras din nou atenția asupra teatrului nostru. *Bădăranii*, prezentată acolo de prima noastră scenă, avea să reînnoiască faima pe care și-o câștigase teatrul românesc, confirmând succesul reputat anterior.

O nouă confruntare internațională a teatrului nostru — o adevărată piatră de incercare — a constituit-o turneul în U.R.S.S. din toamna anului trecut. „Turneul cel mare”, cum fusese denumit, a însemnat o nouă verigă adăugată lanțului succesorilor teatrului nostru. Exigentul public sovietic s-a entuziasmat de spectacolele teatrului nostru, iar critica n-a fost deloc zgircită în aprecieri. „Substanțial, luminos, expresiv”, „Viu, cu talent”, „Înaltă tradiție”, „Un spectacol luminos, de neuitat” — iată cîteva titluri grătore, prin ele însele, ale unor cronici publicate de cele mai de seamă ziare din Uniunea Sovietică, cu prilejul turneului.

Turneul Teatrului Secuiesc din Tg. Mureș în R. P. Ungară, în 1958, al Teatrului „Tândărică” în R. Cehoslovacă, Albania, R.A.U. și în R.D.G., al Teatrului de Stat din Constanța în R. P. Bulgaria, al Teatrului Național „V. Alecsandri” din Iași în R.S.S. Moldovenească au reprezentat în egală măsură noi și repetate ocazii de afirmare a teatrului românesc pe plan internațional.

Numărate expoziții (Bruxelles, Liège, Geneva, Zürich, Basel, Amsterdam, Rotterdam, Haga, Luxemburg, Damasc, Alep etc.), ilustrind realizările teatrului în R.P.R., au stîrnit un viu interes, fiind vizitate de numeroși oaspeți, care și-au exprimat admirația pentru succesele remarcabile obținute în domeniul teatrului de țara noastră, precum și pentru condițiile de creație asigurate oamenilor artei de la noi.

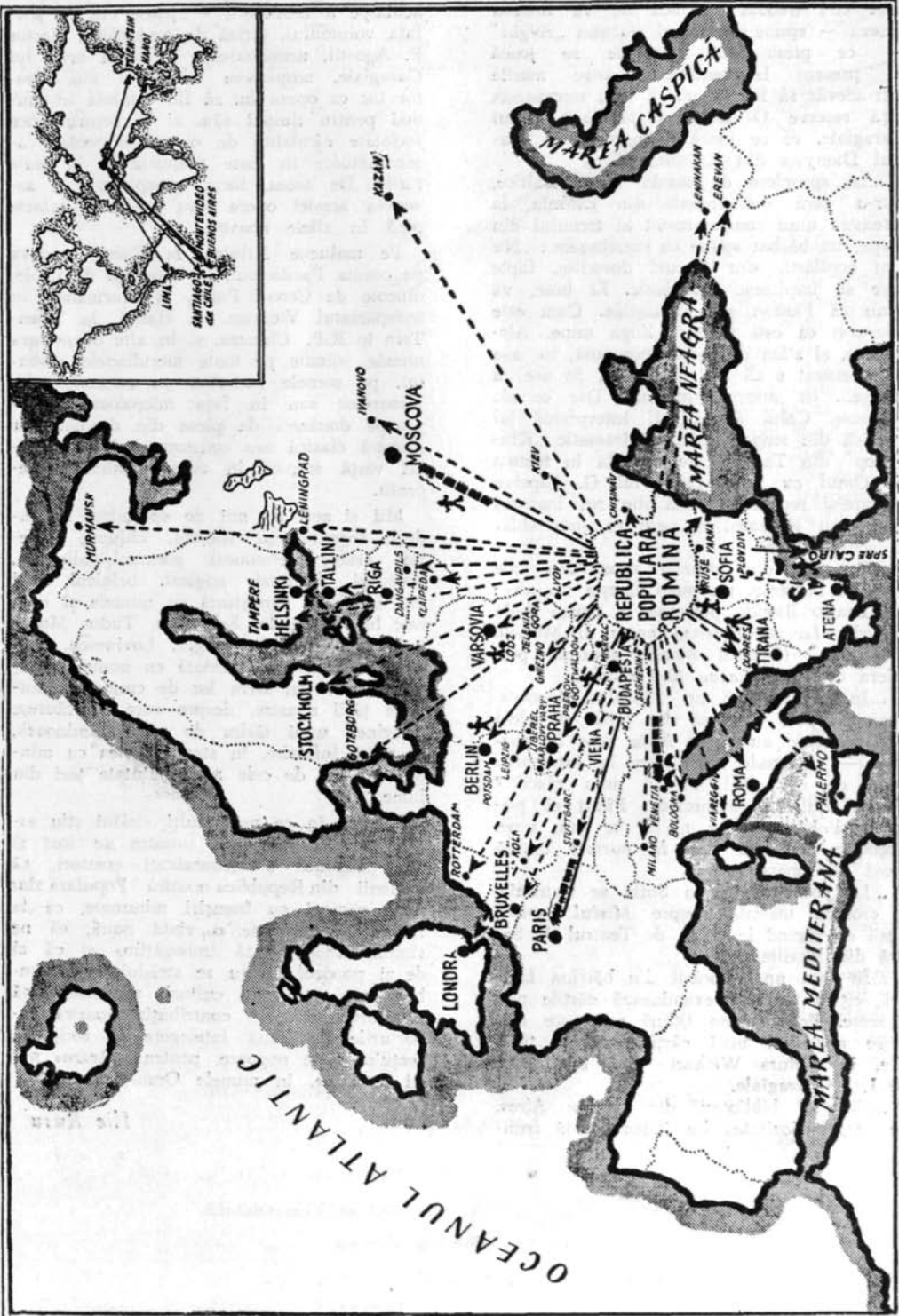
Nu cu mai puțin interes au fost urmărite prezențele românești la expoziția Teatrul European 1955, de la Viena, și la Expoziția Internațională a Teatrului din 1956, de la Mar del Plata din Argentina, ca și participarea oamenilor noștri de teatru la Congresul Internațional de Istoria Teatrului de la Veneția (1957) și la cel de al 8-lea Congres al Institutului Internațional de Teatru de la Helsinki (1959).

Vara anului 1959...

...Undeva, în orașul străjuit de vechșă Acropole, în una din după-amiezile acestor zile, un om consultă un ziar. Ar vrea să se ducă la un teatru și nu știe unde.

ARIA DE RASPÎNDIRE A TEATRULUI NOSTRU ÎN LUME

- 1) Linii drepte (cu vagoane de tren) indică localitățile unde s-au deplasat teatrele noastre în turnee peste hotare; în harta marginală — localitățile peste ocean, unde s-au jucat piese românești.
- 2) Săgețile purtînd marionete indică localitățile unde s-au deplasat teatrele noastre de păpuși și marionete.
- 3) Săgețile punctate indică localitățile unde s-au jucat piese românești.

Citind, fața i se luminează treptat. A găsit ceea ce-i trebuia: „Dacă ne va întreba cineva — spune cronicarul ziarului „Avghi” — ce piesă din cele ce se joacă în prezent la teatrele noastre merită într-adevăr să fie văzută, îi vom recomanda fără rezerve *O scrisoare pierdută* a lui Caragiale, ce se joacă în prezent la Teatrul Dionysia din Kalitheia...”

...În apropiere de coasta Mării Baltice, într-o gară neînsemnată din Estonia, la fereastra unui compartiment al trenului din stație, un bărbat spune cu convingere: „Nu sint copilării, sint lucruri dovedite, faptele care se împlinesc matematic. Ei bine, vă spun că Faraon are să ciștițe. Cum este adevărat că ești tu aici lângă mine, Alexandre, și stăm de vorbă împreună, tot așa de adevărat e că are să ciștițe. Și are să ciștițe... cu sute de lungimi. Dar ce zic cu sute. Calul ăsta...” E interpretul lui Chirică din trupa Teatrului dramatic „Kingsgissep” din Tallin, care se află în turneu cu *Omul cu mărtoaga* a lui G. Ciprian și care-și repetă o scenă din rol înaintea unui nou spectacol în care va juca chiar în această seară.

...Pe una din străzile zgomotoase ale orașului Palermo, un puști lipește un afiș: „Il Teatro Biondo presenta la prima della comedia *La stella senza nome* di Michele Sebastian” (Teatrul Biondo prezintă premiера comediei *Steaua fără nume*).

...În curtea școlii nr. 596 din Moscova, Sasa Karpov — unul din miile de elevi sovietici care au văzut *Nota zero la purtare* — răspunde cu uimire la întrebarea pusă de un altul. „Dacă mi-a plăcut? Foarte mult. E fermecător. Păcat că pieșelor și spectacolelor nu li se pun note. Sootesc că *Nota zero la purtare* merită...ceea mai mare notă.”

...La postul de radio Sofia se transmite o cronică teatrală despre *Mielul turbat*, pusă de curind în scenă de Teatrul de Satiră din localitate.

...În fața unei librării din bătrîna Londra, cîțiva trecători examinează cărțile nou apărute. Printre alte titluri se poate distinge acela al unei cărți proaspăt tipărite, în editura Wishart: *The lost letter* de I. L. Caragiale.

...Cititorul bibliotecii din Buenos Aires, pe care curiozitatea l-a îndemnat să frun-

zărească *Una carta perdida* — o proaspătă achiziție a bibliotecii — poate citi în prefața volumului, scrisă de traducător, Hector P. Agostil, următoarele: „Puterea artei lui Caragiale, amplexarea talentului său creator fac ca opera lui să fie valabilă nu numai pentru timpul său, ci și pentru orice societate zămislită de o ordine socială asemănătoare în toate timpurile și în toate țările. De aceea, forța, prospețimea și savoearea acestei opere s-au menținut intacte pînă în zilele noastre”.

Pe malurile Nilului, la Cairo, undeva pe coasta Pacificului, la Santiago de Chile, dincolo de Cercul Polar, la Murmansk, în îndepărtatul Vietnam, la Hanoi, la Tsien-Tsin în R.P. Chineză, și în alte orașe țară număr, situate pe toate meridianele globului, pe scenele teatrelor, pe ecranele televizoarelor sau în fața microfoanelor, aproape douăzeci de piese din dramaturgia noastră clasică sau contemporană au căpătat viață scenică în cursul ultimului deceniu.

Mii și zeci de mii de spectatori finlandezi, argentinieni, italieni, chinezi, sovietici, arabi, vietnamezi, germani, albanezi, polonezi, francezi, englezi, belgieni, cehi etc. au făcut cunoștință cu numele și operele lui Caragiale, Sebastian, Tudor Mușatescu, Baranga, Davidoglu, Lovinescu, Stoenescu și Sava etc. Odată cu numele acestea a intrat în sfera lor de cunoștințe numele țării noastre, despre care își făuresc imaginea unui tărîm de viață luminoasă, în plină înflorire, în stare să stea cu mîndrie alături de cele mai înaintate țări din lume.

Din ce în ce mai mulți străini știu astăzi că plaiurile țării noastre au fost și sint leagănul a nenumărați creatori, că oamenii din Republica noastră Populară sint niște oameni cu însușiri minunate, că la noi se construiește o viață nouă, că ne simțim chemați să îmbogățim, și că zi de zi poporul nostru se străduiește să îmbogățească, tezaurul culturii universale, să întretinem și prin contribuția noastră raporturile de bună înțelegere și reciprocă prețuire între popoare, pentru apărarea păcii în lume, în numele Omului.

Ilie Rusu